

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Анісімової Ольги Миколаївни
на дисертаційну роботу Безчасного Олексія Увіналійовича
«Управління комунікаціями в умовах розвитку промислових
підприємств», представлену на здобуття наукового ступеня доктора
економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)**

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами.

Працюючи в сучасних нестабільних економічних умовах, підприємства можуть досягти успіху, але треба розуміти, що для цього необхідно розробити ефективну систему комунікаційного забезпечення управлінських рішень щодо підвищення ефективності розвитку. Через недосконалість системи комунікацій суттєво знижується ефективність розвитку підприємства, внаслідок чого гостро постала проблема вдосконалення управління комунікаціями підприємства, оскільки ефективні комунікації на практиці є необхідною умовою досягнення ефективності розвитку підприємства.

Аналіз практики господарювання вітчизняних підприємств показав, що управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств доцільно здійснювати шляхом його адаптації до зовнішніх умов, а вибір конкретного проекту розвитку є вельми складною задачею.

З огляду на це необхідно відзначити актуальність теми дисертаційної роботи Безчасного О. У., в якій проведено теоретичне обґрунтування змісту основних складових системи управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств та запропоновано нові підходи щодо економічного обґрунтування господарських рішень із організаційного та інформаційного забезпечення управління комунікаціями промислових підприємств. Дисертаційна робота Безчасного О. У. є своєчасною та відповідає сучасним потребам теорії і практики.

Тема дисертаційної роботи безпосередньо пов'язана із пріоритетними

25 11 1/28-1648
19
Слод

напрямами розвитку теорії управління, теорії комунікацій, теорії розвитку, економічної теорії. Про це свідчить підготовка дисертаційної роботи у відповідності з планами науково-дослідних робіт. Дисертаційну роботу Безчасного О.У. виконано згідно з планами наукових досліджень ПВНЗ «Європейський університет» за темою «Управління якістю розвитку в умовах системних дисбалансів» (номер державної реєстрації 0114U005433), ВНЗ «Київський університет ринкових відносин» за темою «Підвищення ефективності формування та використання підприємствами фінансових ресурсів засобами фінансової логістики» (номер державної реєстрації 0116U007410), Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя за темою «Інноваційні, безпекові та ресурсні засади управління підприємствами в умовах економічних реформ виробничої та соціогуманітарної сфер» (номер державної реєстрації 0117U004676).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертаційної роботи та автореферату дає можливість стверджувати, що сформовані автором висновки і рекомендації, запропоновані наукові положення характеризуються достатньо високим рівнем достовірності та обґрунтованості. Це підтверджується проведеним автором ґрунтовним аналізом праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, що відповідають визначеній тематиці дисертаційного дослідження: щодо проблем управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств, оптимізації систем управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств. Автором в процесі дослідження використані загальнонаукові та прикладні методи. Достовірність одержаних результатів підтверджується аналізом значного масиву офіційного статистичного матеріалу, проведеною апробацією одержаних результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, друком у наукових виданнях, впровадженням авторських пропозицій у діяльність підприємств машинобудування, що підтверджується довідками про впровадження.

3. Структура та зміст дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота логічно структурована, складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 426 сторінок і містить 45 рисунків та 59 таблиці, список використаних джерел налічує 309 найменувань та 5 додатків. За змістом, структурою, обсягом, стилем викладання, послідовністю та аргументованістю викладання матеріалів дослідження дисертаційна робота повною мірою відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук та вимогам Міністерства освіти і науки України.

У першому розділі «Теоретико-методологічні положення управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств» на основі проведеного аналізу діалектики понять щодо управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств розвинуто понятійний апарат із теорії розвитку та теорії управління комунікаціями (с. 40-61); розвинуто методологічні підходи до управління комунікаційними процесами на промислових підприємствах (с. 69-75); розвинуто систему комунікацій промислового підприємства на базі сукупності взаємопов'язаних підсистем (75-83), досліджено підходи до організації комунікаційного аудиту на промислових підприємствах в процесі їх розвитку (с. 84-104).

У другому розділі «Тенденції та проблеми управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств» дисертантом проведено діагностику стану та діяльності промислових підприємств в умовах національної економіки (с. 109-129); проаналізовано динаміку та тенденції розвитку вітчизняного машинобудування (с. 130-158); визначено проблеми функціонування систем управління комунікаціями промислових підприємств (с. 159-174).

У третьому розділі «Методологічні засади управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств» дисертантом проаналізовано методологічні підходи до управління комунікаціями на промислових підприємствах в процесі їх розвитку (с. 178-190); удосконалено

функціональний підхід до побудови системи організаційних комунікацій на промисловому підприємстві при впровадженні проектів розвитку (с. 191-206); розроблено концепцію управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств (с. 207-225).

Четвертий розділ дисертаційної роботи «Синтез методів формування системи управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств» викликає науковий інтерес удосконаленою моделлю оцінювання ефективності маркетингових комунікацій із споживачами продукції промислового підприємства (с. 229-247); автором розроблено науково-методичний підхід до вдосконалення комунікацій в умовах розвитку промислових підприємств (с. 248-265); дисертантом запропоновано науково-методичний підхід до контролю стабільності комунікаційних каналів при управлінні розвитком промислових підприємств (с. 266-284).

У п'ятому розділі «Забезпечення концепції управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств» автором розвинуто науково-методичний підхід до проведення оцінки результативності організаційних комунікацій на промисловому підприємстві в процесі реалізації проектів розвитку за сферами управління (с. 289-313); досліджено інформаційне забезпечення організаційних комунікацій в процесі розвитку промислового підприємства (с. 314-326); автором розвинуто науково-методичний підхід до контролю організації та координації комунікаційних процесів в умовах розвитку промислових підприємств на основі організаційно-економічної моделі (с. 327-342).

4. Наукова новизна одержаних результатів.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та автореферату дозволило у сформульованих автором положеннях роботи виокремити елементи наукової новизни, чітко визначити основні положення, висновки і пропозиції автора, що відображають належний науковий рівень дисертанта.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в опрацюванні теоретичних, методичних, методологічних і практичних положень,

спрямованих на управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств та розробку практичних рекомендацій щодо реалізації відповідних заходів на підприємствах машинобудування.

Основні наукові результати виконаного дослідження Безчасного О.У. полягають у такому:

1. Автором розвинуто понятійний апарат з теорії розвитку та теорії управління та теорії комунікацій, а саме уточнено сутність поняття «комунікації» та «управлінням комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств». (с.45-55; 58-62).

2. Оригінальним є розроблений дисертантом науково-методичний підхід до вдосконалення комунікацій в умовах розвитку промислових підприємств, який базується на моделі оптимізації комунікаційних потоків згідно з критеріями максимального економічного ефекту від потоків при умові їх достатньої стабільності (с. 252-263).

3. Для своєчасного виявлення проблеми в комунікаціях та адаптації комунікаційних каналів до змін у зовнішньому середовищі, автором розроблено теоретико-концептуальний підхід до контролю стабільності комунікаційних каналів при управлінні розвитком промислових підприємств, який базується на врахуванні особливостей різних видів внутрішніх та зовнішніх комунікаційних каналів (с.266-283).

4. Потужним науковим здобутком автора є запропонована концепція управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств, яка розроблена для збалансованого вдосконалення системи комунікації з врахуванням цілей розвитку підприємств, концепція містить: вибір базових теорій та припущень; методів, які необхідно застосовувати; вимоги до інструментів вирішення зазначеної проблеми та до забезпечення для практичної реалізації розроблених рекомендації (с. 207-225).

5. Автором удосконалено науково-методичний підхід до оптимізації організаційних комунікацій в процесі розвитку промислових підприємств, який, реалізовано на основі відфільтрованої системи

організаційних комунікацій, що оптимально забезпечує інформаційні потреби підприємства (с. 314-327).

6. Дисертантом удосконалено функціональний підхід до побудови системи організаційних комунікацій на промислових підприємствах при впровадженні проектів розвитку, шляхом визначення стадій (підготовка до виробництва, виробництво, відвантаження продукції) (с. 191–206).

7. Удосконалено модель оцінювання ефективності маркетингових комунікацій із споживачами продукції промислових підприємств, яка базується на врахуванні особливостей трьох типів споживачів промислової продукції (с. 229-245).

8. Для визначення стабільності протікання процесу організаційних комунікацій, визначення коригувальних дій, удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання результативності організаційних комунікацій на промислових підприємствах в процесі реалізації проектів розвитку за сферами управління: проектування та розробка, виробництво, планування та реалізація замовлення, матеріальне забезпечення, зовнішня кооперація, технічний контроль, приймання та випробування готової продукції (с. 289-311).

9. Автором вдосконалено складові системи комунікацій промислових підприємств на базі сукупності взаємопов'язаних підсистем (технічної, інформаційної, соціальної, виробничої, управлінської), які забезпечують обмін інформацією всередині підприємства та з зовнішнім середовищем, що дає можливість оцінити ступінь ефективності функціонування системи комунікацій на підприємстві (с. 215 -219).

10. Для мінімізації дії сторонніх факторів на процес передачі інформації та рівень її спотворення в повному циклі комунікаційного процесу дисертантом дістали подальшого розвитку методологічні підходи до управління комунікаційними процесами на промислових підприємствах шляхом визначення найбільш адаптованих до вимог та специфіки протікання комунікаційних процесів (рефлексивного та ситуаційного підходів) (с. 178-190).

11. Автором розвинуто науково-методичний підхід до контролю

організації та координації комунікаційних процесів в умовах розвитку промислових підприємств на основі організаційно-економічної моделі (с. 328-343).

Таким чином, представлені у дисертаційній роботі результати дослідження мають наукову новизну і спрямовані на вирішення важливої наукової проблеми – розроблення теоретичних, методологічних та методико-прикладних основ управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств.

5. Відображення висновків і пропозицій в роботах, опублікованих автором дисертації.

Основні положення і результати дисертаційної роботи, відповідно до чинних вимог, викладені у статтях, виданих у фахових наукових виданнях (у т.ч. таких, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних), у наукових періодичних виданнях інших держав, а також у друкованих матеріалах наукових конференцій. Зокрема, за темою дисертаційної роботи автором опубліковано 37 наукових праць, з них: 4 монографії, 21 стаття у наукових фахових виданнях України (з яких 18 публікацій включені до міжнародних наукометричних баз даних), 4 статті у наукових періодичних виданнях інших держав, 8 тез доповідей за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій – 83,55 друк. арк. (особисто автору належить 44,16 друк. арк.). Опубліковані результати наукового дослідження відповідають встановленим вимогам, в них викладено основні положення дисертаційної роботи.

6. Теоретична та практична цінність результатів дослідження.

Дисертаційна робота Безчасного О.У. є вагомим внеском у розвиток теорії та практики економічної науки.

Отриманні у дисертаційній роботі результати, сформовані наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо глибоко аргументованими та отримані при використанні сучасних методів наукових досліджень. У дисертаційній роботі Безчасного О.У. вирішено актуальну наукову проблему.

Основні теоретико-методичні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі ПВНЗ «Європейський університет» у робочих програмах та лекційному матеріалі з дисциплін «Управління комунікаціями», «Організаційна поведінка», «Управління підприємницькою діяльністю» (довідка від 18.03.2019 №1/12-68/1), у Державному університеті інфраструктури та технологій при формуванні навчально-методичного забезпечення та викладанні дисциплін: «Моделі і методи прийняття рішень в обліку, аналізі і аудиті», «Звітність підприємства», «Стратегічний управлінський облік», «Управлінські інформаційні системи в обліку, аналізі і аудиті» (15.10.2019 №01/5-288) та у Таврійському національному університеті імені В.І. Вернадського при підготовці навчально-методичного забезпечення та викладанні дисциплін: «Інформаційні системи у менеджменті», «Фінансовий аналіз», «Цифрові технології в освітньому процесі» (довідка від 08.09.2019 № 737).

Основні результати наукового дослідження знайшли використання у діяльності підприємств, що підтверджено довідками: ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш», ПАТ «Запорізький механічний завод», ПАТ «Старокраматорський машинобудівний завод», ПрАТ «Корум Дружківський машинобудівний завод», ПАТ «Мотор Січ», ТОВ «Консалтингова фірма «Фонд економіко-правових досліджень та аудиту».

Висновки та пропозиції враховані у роботі Департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка від 20.08.2019 №06/19-133.2).

7. Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації.

Автореферат дисертації відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук (зокрема, пунктам 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів»). Зміст автореферату повною мірою відображає основні положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи,

достатньо ґрунтовно розкриває всі положення наукової новизни, представлені у дисертації, дає повне уявлення про здобутки наукової роботи, що виносяться на захист.

8. Використання результатів кандидатської дисертації.

Матеріали, висновки і науково-методичні результати дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук Безчасного О.У., не використовувалися у дисертації, яку подано на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

9. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Викладення матеріалу здійснено послідовно та обґрунтовано. Робота написана у науковому стилі, її зміст викладено у чіткій логічній формі та проілюстровано відповідними рисунками, таблицями, графіками. Робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). За обсягом і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам, що встановлені МОН України до докторських дисертацій.

10. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Підкреслюючи актуальність дослідження, його наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, слід зазначити наступні зауваження до дисертаційної роботи в порядку викладення результатів дослідження:

1. Автором проведено ґрунтовний аналіз понятійного апарату з управління комунікаціями (с. 41-50). Проте, на нашу думку, подача теоретичного матеріалу мала б більш структурований вигляд, якщо б автор узагальнив погляди науковців шляхом групування точок зору і визначенням загальних підходів та відмінностей по відношенні до економічних категорій, що аналізуються.

2. Розглядаючи комунікаційну взаємодію в контексті «запит-звіт» автор припускає можливість самостійного отримання інформації системою управління (с. 99-100) без безпосередньої взаємодії з постачальником інформації. Потребує пояснення, як в цьому випадку відбувається процес

комунікації, і який вплив матимуть особливості взаємодії на характеристики комунікаційного процесу.

3. У підрозділі 3.1 аналізуються методологічні підходи до управління комунікаціями, зокрема системний, процесний, адаптивний, рефлексивний, ситуаційний (с. 178-190). На нашу думку доцільно було б додати до цього переліку функціональний підхід, тим більше, що він використовується автором у підрозділі 3.2.

4. При розгляді питання оптимізація комунікаційних каналів в умовах розвитку промислових підприємств дисертант визначає цільову функцію оптимізації (с. 256), в якій, зокрема, враховуються витрати на забезпечення функціонування каналу та економічний ефект від цього каналу в певному варіанті функціонування. У випадку, якщо комунікаційний канал не існував, виникають додаткові витрати, пов'язані з його створенням. На нашу думку ці витрати необхідно враховувати при виборі оптимального варіанту комунікаційного каналу.

5. В процесі дослідження проблем функціонування систем управління комунікаціями промислових підприємств в умовах розвитку (підрозділі 2.3) автором визначена доцільність аналізу стану системи комунікацій за сукупністю факторів, що характеризують задоволення поточних потреб, перспективи подальшого розвитку, стану ресурсного забезпечення тощо, та наведені його результати (табл. 2.26, с. 171). Потребує пояснення методика, за якою здійснювався аналіз системи комунікацій підприємств при заповненні цієї таблиці.

6. Розглядаючи питання обґрунтування включення показників стану та розвитку комунікацій в систему цільових критеріїв результативності дисертант пропонує визначати їх належність до певних класифікаційних груп, що впливатиме на значущість показника в системі цільових показників. Викликає питання щодо доцільності відбору специфічних цільових критеріїв оцінки процесу організаційних комунікацій на підставі загальних ознак (с.294-296).

7. У розробленому автором теоретико-концептуальному підході до контролю стабільності комунікаційних каналів (підрозділ 4.3) наведено порядок розрахунку показників, що характеризують стабільність для кожного типу комунікаційних каналів (с. 272-283), але не визначено, яким чином слід інтерпретувати отримані показники.

8. В рамках функціонального підходу до побудови системи комунікацій на промислових підприємствах розглядаються дії, наведені у матрицях відповідальності і повноважень, що можуть бути специфічними для окремих підприємств (табл. 3.1-3.6, с. 195-205). На нашу думку це обмежує можливості застосування даного підходу з урахуванням авторських удосконалень.

Зазначені зауваження не знижують актуальності, наукової значущості отриманих результатів проведеного дослідження і не зменшують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

11. Загальний висновок по дисертаційній роботі

Дисертаційна робота Безчасного Олексія Увіналійовича, виконана з використанням сучасних методів наукового дослідження, має достатній ступінь обґрунтованості та аргументованості запропонованих рекомендацій; містить елементи наукової новизни та важливі практичні рекомендації, є завершеним самостійним дослідженням, яке має значну наукову та практичну цінність для вирішення актуального науково-практичного завдання щодо поглиблення теоретичних положень та науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств.

Основні результати дослідження та висновки є конкретними, достатньо аргументованими та являють собою предмет для захисту.

Завдання, що поставлені в роботі, в цілому виконані, мету дисертаційної роботи досягнуто. Результати дослідження, отримані в дисертаційній роботі, достатньою мірою обґрунтовані і характеризуються науковою новизною, мають практичне значення і можуть бути рекомендовані до використання при

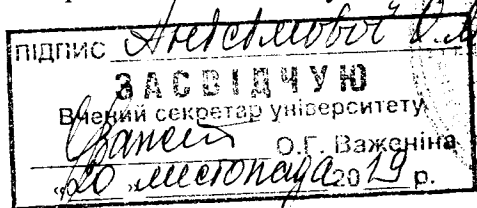
розробці основних напрямків політики розвитку підприємств промислового комплексу в Україні.

Автореферат дисертації розкриває основні її положення і є ідентичним за структурою та змістом роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації. Стиль написання дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю.

За своїм змістом, завершеністю, достовірністю отриманих результатів, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням дисертаційна робота «Управління комунікаціями в умовах розвитку промислових підприємств» відповідає вимогам МОН України та пунктам 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор – Безчасний Олексій Увіналійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри інформаційних
систем управління Донецького
національного університету імені
Василя Стуса (м. Вінниця)
Міністерства освіти і науки України

О. М. Анісімова